

KÖYHYYS

KALVAA TURVALLISUUTTAMME

EDUSKUNTAVALIT 2007

asti torjuttava tulv

N turistirannoil-
aittomien siirto-
e kuukausina ol-
siirtolaiskriisiä,
ja sisäministerit
lla Tampere-ta-
lloksin.

päästä Kanariansaarten kautta Espan-
jaan ja muualle EU:n alueelle töihin.
Viime vuonna EU:n alueella jätettiin
noin 300 000 turvapaikkahakemusta.

**Ilman laittomia
siirtolaisia monet
ravintolatiskit jäisivät
tiskaamatta.**

via
ntitietoja
stä.
miseen

kanana Kanariansaa-
rille on saapunut noin 24 000 laitonta
maahanmuuttajaa, joista suurin osa on
kilo-

ää pandemia
jan jäätii
uhkaa maailmaa

WHO: Lintuinfluenssa
epidemian
todennäköisyyt-
varmuuden
Terrorismi hiipinyt koko
ajan lähemmäksi Suomea

uhhtia
Tajamäki:
Eurooppaa uhkaa
"huumetsunami"

sehallu
apaa Aceh -
GAMin pääm
Maik Mahm
n GAM e
itsenäis
n.

keskus

Julkaisija: Kehitysyhteistyön palvelukeskus Kepa
ISBN 952-200-032-9
ISBN (pdf) 952-200-033-7 (www.kepa.fi/vaalit2007)
Toimittaja: Pasi Nokelainen
Graafinen suunnittelu: Suvi Savolainen
Paino: Libris, 2006
Kannet: Otsikoita suomalaisista sanomalehdistä, 2006

Sisällysluettelo

Turvallisuus 3

Kehityspolitiikan sivutuote

Huumetalous 4

Köyhyyden vähentäminen on hyvää huume politiikkaa

Terrorismi 6

Kehityspolitiikka torjuu terrorismia

Tarttuvat taudit 8

Terveydenpolitiikka köyhäinavusta köyhyyden poistoon

Ympäristö 10

Ympäristöongelmat epävakauden lähteenä

Turvallisuus

Kehityspolitiikan sivutuote

► **ÄÄRIMMÄINEN KÖYHYYS** voi vaarantaa suomalaisten turvallisuuden. Tässä julkaisussa osoitetaan esimerkiksi, kuinka kehitysmaiden pienviljelijöiden taloudellinen ahdinko liittyy huumerikollisuuteen Suomessa.

Omien alojensa johtavat asiantuntijat kertovat selkokielellä myös, miten köyhyys kytkeytyy koko maailmaa koskettavaan ilmastomuutokseen ja muihin ympäristöongelmiin, tarttuviin tauteihin sekä terrorismiin.

Artikkelikokoelmalla Kepa haluaa osallistua eduskuntavaalien alla käytävään keskusteluun Suomen suunnasta. Maailmanlaajuisten ongelmien parissa työskenteleminen ei ole – eikä ole koskaan ollutkaan – idealistista piiperrystä. Viimeistään ihmisten kanssakäymisen lisääntyminen ja taloudellinen yhdentymisen on tehnyt turhaksi kysymyksen siitä, onko mielekästä käyttää yhteiskunnan resursseja maailmanlaajuisten kehitysongelmien ratkomiseen.

Kepan ja artikkelikokoelman kirjoittajien kanta on, että aseellinen puolustus voi olla vain pieni osa turvallisuuspolitiikkaamme. Turvallisuus ei rakennu ainoastaan valtopolitiikan varaan. Oikeudenmukainen kauppapolitiikka, kehitysyhteistyö sekä tasapuolisempi aineellisen ja inhimillisen hyvän jakaminen ovat keskeisiä keinoja vähentää turvallisuusuuhkia.

Turvallisuuden lisääminen ei kuitenkaan saa olla globaalin toimintamme perimmäinen motiivi. Kepa ja sen 270 suomalaista, kehityskysymyksiä seuraavaa ja kehitysyhteistyötä tekevää jäsenjärjestöä ammentavat motivaationsa pääasiassa ihmisoikeuksista. Jokaisella on oikeus ihmisarvoiseen elämään, myös niillä reilulla kolmella miljardilla ihmisellä, jotka ”elävät” alle kahdella eurolla päivässä.

Artikkelikokoelman kirjoittajat toteavat, että turvallisuus on meitä itseämme palveleva kehityspolitiikan sivutuote. Jos se nostetaan pääasiaksi, syyllystymme juuri siihen ihmisuhtien eriarvoistamiseen, joka on ominaista köyhyyttä ylläpitävälle politiikalle. Globaalin köyhyyden vähentäminen on sekä mahdollista että välttämätöntä – me emme voi ummistaa silmiämme ihmisten hädältä.

Haluamme kiittää kirjoittajia artikkeleista. Kiitämme myös lukijoita ajasta, jonka annatte globaalien haasteiden tunnistamiselle. ◀

270 suomalaisen kehitysjärjestön puolesta,
Timo Lappalainen, Kepan toiminnanjohtaja

Köyhyyden vähentäminen on hyvää huumeapolitiikkaa

LAAJA-ALAISELLA KEHITYSPOLITIIKALLA VOITAIISIIN VÄHENTÄÄ TARVETTA HUUMEKASVIEN VILJELYYN. SILLÄ OLISI KAUASKANTOISIA VAIKUTUKSIA MYÖS SOTIEN JA KONFLIKTIEN VÄHENTÄMISESSÄ SEKÄ TERVEYDEN JA TURVALLISUUDEN EDISTÄMISESSÄ, KIRJOITTAI HEIKKI HIILAMO.

VTT Heikki Hiilamo on kirkon diakonia- ja yhteiskuntatyön johtaja. Hän on tuottanut julkaisun Huumetalouden lonkerot (2003) ja toiminut kirkon päihdestrategiatyöryhmän puheenjohtajana.

► **TULLI PALJASTI** viime syyskuussa kokaiinin salakuljetusyrityksen, jossa aineet tulivat Suomeen postitse Etelä-Amerikasta lankarullien sisällä ja lähetettiin eteenpäin lastenkirjojen välissä Britanniaan. Tapaus tuo kiinnostavasti esiin, miten yksi kehittynyt maa, Suomi, liittyy kehitysmaista alkavaan huumetalouden maailmanlaajuiseen ketjuun.

Kyse on valtavasta laittomasta liiketoiminnasta, jonka seuraukset näkyvät lähes kaikkialla maailmassa. Kyse ei ole vain yksilöiden vääristä valinnoista, vaan myös kauppapolitiikasta, ihmisoikeuksista ja vähimmäistoimeentulosta.

Huumekaupan ketju saa alkunsa kehitysmaiden köyhiltä alueilta, joilla viljellään huumekasveja: koka-pensasta, unikkaa ja hamppua. Paikallisesti jalostetut huumeet salakuljetetaan teollisuusmaiden suurille markkinoille. Kuljetuksen hoitavat usein välikädet, huumekuriirit, jotka eivät paljasta tai ehkä edes tiedä taustalla vaikuttavia rikollisliigoja.

Huumeidenkäytön rahoitukseen liittyvät lieveilmiöt, rikokset, väkivalta ja turvattomuus, näkyvät teollisuusmaiden kaduilla, mutta ne ovat läsnä ketjun kaikissa vaiheissa.

TAUSTALLA KÖYHYYS

Andien vuoristossa koka-pensasta on viljelty satoja vuosia. Hamppua, josta valmistetaan hasista ja marijuanaa, viljellään esimerkiksi Nepalissa. Kultaisen kolmion alueella eli Laosista Myanmariin ja Thaimaan pohjoisosiin ulottuvalla vyöhykkeellä sekä Afganistanissa viljellään heroiinin raaka-ainetta unikkaa.

Alueiden maaperä ei sovellu helposti muiden kasvien viljelyyn. Viljelyalueet sijaitsevat vähävaraisilla syrjäseuduilla, joilla on puutteellinen paikallishallinto tai sitä ei ole lainkaan. Poliittiset, taloudelliset ja sosiaaliset instituutiot ovat kehittymättömiä eivätkä pysty puuttumaan viljelyyn.

Paikallisille viljelijöille huumekasvit ovat helppo ja luonnollinen elinkeinovaihtoehto. Tuotanto tullaan ostamaan suoraan ovelta, ja siitä saa paljon paremman hinnan kuin laillisista vilje-

Huumeviljelyllä on selvä yhteys teollisuusmaiden kauppapolitiikkaan.

Huumerahan luoma korrupatio, väkivalta ja muu epävakaus pitävät loitolla lailliset investoinnit.

lykasveista. Sitä paitsi esimerkiksi kokan viljely ei edelleenkään ole aina laitonta.

Länsimaissa huumeita vastaan taistellaan rikosoikeudellisin keinoin. Tavoitteena on ennen muuta pysäyttää huumeiden jakelu. Rikosoikeuteen perustuvalla toiminnalla ei kuitenkaan päästä kiinni huumekeijun alkulähteille.

HUUMERAHOILLA KÄYDÄÄN SOTAA

Huumetalouden ketju voidaan yrittää katkaista estämällä huumeikasvien viljely. Siihen on pyritty muun muassa YK:n kehitysohjelmilla, joiden tavoitteena on tarjota korvaavia viljelyvaihtoehtoja. Tulokset ovat toistaiseksi olleet ristiriitaisia.

Tuorein esimerkki viljelyn rajoittamisyrittämisestä on Afganistan. Ennen Talebanien valtakauden loppua Afganistan tuotti, sadon onnistumisesta riippuen, 75–95 prosenttia maailman oopiumista. Juuri ennen romahtamistaan totalitaarinen hallinto onnistui kitkemään huumeikasvin viljelyn. Talebanin kukistuttua viljely alkoi kuitenkin uudelleen ja sillä rahoitetaan sissisotaa.

Toistaiseksi Yhdysvaltain ja Britannian ponnistelut – rahan tarjoaminen viljelijöille, peltojen tuhoaminen – ovat valuneet hiekkaan. Afganistanin oopiumintuotanto on nyt Talebanien aikaa edeltävällä tasolla.

HUUMEALUEET KÄRSIVÄT KAUPPOLIITIKASTA

Huumetuotannon vähentämiseen tarvitaan laaja-alaisempaa köyhyyden vähentämistä, sillä viljelyalueet ovat kärsineet maatalouden kriisistä, joka on aiheutunut epäreiluista kauppasäännöistä ja tuotteiden epäedullisesta hintakehityksestä.

Vaihtoehtoisten viljelykasvien, kahvin, riisin, kaakaon ja hedelmien on kamppailtava maailmankaupassa kehitysmaiden tuotteille asetetuilla ehdoilla. Esimerkiksi tuotteiden tullikohtelulla on huomattava merkitys huumeikasvien viljelyn vähentämisessä.

Länsimaiden on pidettävä kiinni lupauksistaan uudistaa maatalouskaupan sääntöjä sekä luovuttava ylituotantoon ja polkumyyntiin johtavista tukiaisista. Ilman muutoksia huumeikasvien viljelijöiden on houkuttelevaa jatkaa viljelyä.

RIKOLLISUUS, RAHANPESU JA LAHJONTA

Huumerikollisryhmien johtajat suunnittelevat pienessä piirissä operaatiot eivätkä osallistu aineiden valmistukseen, kuljetukseen tai jakeluun. Vaarallisimmat ja kehnoimmin palkatut työt

jäävät kouluttamattomille ja vähemmistöjen edustajille.

Huumekartellien hankkimat varat ovat tulleet elintärkeiksi eräille valtioille ja ne romahtaisivat ilman huumerahojia. Siksi valtiot eivät ole kovin innokkaita kitkemään huumekauppaa. Yksi syy huumerahan vähentämiseen kehitysmaissa on se, että lahjonta on siellä suhteellisen edullista.

Huumerahan vaikuttaa eri vaiheissa myös laillisen toiminnan suojissa. Ennen kuin rikollisryhmät voivat sijoittaa huumeet huumerahan edelleen rikolliseen toimintaan ja yleiseen eläimeen rahan rikollinen alkuperä pyritään häivyttämään erilaisilla taloudellisilla peiteoperaatioilla eli rahanpesulla. ◀

Suurin laitton liiketoiminta

- ▶ Maailmanlaajuisen huumekaupan arvo on satoja miljardeja dollareita. Se on enemmän kuin öljyn valmistuksen, turismin tai tekstiiliteollisuuden arvo, lähes yhtä paljon kuin asekaupan ja kuusi kertaa niin paljon kuin kehitysavun arvo.
- ▶ Suomen huumekaupan arvo liikkuu kymmenissä miljoonissa euroissa.
- ▶ Huumekaupan tuloista vain 5–10 prosenttia jää huumeikasveja viljeleviin maihin.
- ▶ Nopeat keinot huumeviljelmien lopettamiseksi tuhoamalla tai rahalla eivät ole osoittautuneet kestäviksi.
- ▶ Laaja-alainen kehityspolitiikka vähentää tarvetta huumeikasvien viljelyyn.

Kehityspolitiikka torjuu terrorismia

TUTKIJOIDEN KESKEN VALLITSEE YKSIMIELISYYS SIITÄ, ETTÄ TERRORISMI TARVITSEE KÖYHIÄ DIKTATUUREJA KASVUPOHJAKSEEN. KOKEMUS ON OSOITTANUT, ETTÄ KÖYHYHDEN VÄHENTÄMINEN VÄHENTÄÄ MYÖS TERRORISMIN KANNATUSTA, KIRJOITTAI TIMO KIVIMÄKI.

VTT Timo Kivimäki on Pohjoismaiden Aasia-tutkimusinstituutin vanhempi tutkija. Hän on laatinut tutkimusraportteja kehityksen ja terrorismin yhteyksistä Tanskan ja Suomen ulkoministeriöille sekä terroristien rekrytoimisesta Euroopan unionille.

► **TERRORISMIA PIDETÄÄN** köyhän miehen aseena ylivertaista vastustajaa vastaan. Sodan vaarojen loitottua yhä kauemmaksi terrori-iskut lienevät suomalaisillekin viimeinen poliittisen väkivallan realistinen uhka.

Terrorismille otollisten olosuhteiden muuttaminen ei merkitse terrorin oikeuttamista eriarvoisuuden perusteella. Kansainvälisen poliittisen ja taloudellisen tasa-arvon edistäminen kohdistuu ensisijaisesti siihen ihmiskunnan suureen enemmistöön, jolla ei ole mitään tekemistä terrorin kanssa. Samalla se voi kuitenkin poistaa niitä turhautumia, jotka työntävät pientä vähemmistöä väkivallan tielle.

RIKKAAT TERRORISTIT, KURJISTUNEET MASSAT

Kansainvälisen terrorismin näkyvin hahmo, saudiarabialainen miljonääri Osama bin Laden, antaa itsestään kuvan alistetun köyhän kansan sankarina. Systemaattinen terroristien taloudel-

listen taustojen tarkastelu paljastaa monien yllätykseksi, että terroristit tulevat maidensa taloudellisen ja koulutuksellisen eliitin joukosta. Yksinkertainen laskutoimitus todistaa, että EU:n terroristilla olevat järjestöt ja yksilöt tulevat keskimääräistä rikkaammista maista. Lisäksi maat, joissa terroristijärjestöt mobilisoituvat, näyttäisivät olevan keskimääräistä demokraattisempia.

Köyhyyden, diktatuurien ja terrorin yhteyksien selittäminen edellyttää kahden käsitteellisen erottelun tekemistä. Ne ryhmät, joiden puolesta terroristit sanovat taistelevansa, ovat köyhyyden runteleimia, vaikka terroristit ja terroristivaltiot ovatkin kohtuullisen rikkaita. Esimerkiksi bin Ladenin puolustama, muslimien kansallisuusrajat ylittävä ihmisryhmä on taloudellisesti, poliittisesti, koulutuksellisesti ja sosiaalisesti marginalisoitunut.

Marginalisoitunut asema lisää selkeästi terrorismin kannatusta väestön keskuudessa. Terrorismin kannatus on puolestaan selkeästi yhteydessä terroristisen organisaation kasvun kanssa.

Kansainvälisen taloudellisen ahdingon lievittäminen terrorismin torjuntastrategiana on osoittanut tehokkuutensa esimerkik-

Siellä missä
demokratia voittaa,
siellä terrorismin
motiivi häviää.

Toimet eriarvoisuuden ja demokratiavajeen poistamiseksi ovat osa suomalaista turvallisuuspolitiikkaa.

si Indonesiassa. Lännen näkyvä tuki tsunamin runtelemien alueiden muslimeille lähes puolitti vajaassa vuodessa Osama bin Ladenin kannatuksen saarivaltion 200 miljoonan muslimin keskuudessa.

DEMOKRATIAN TUKEMINEN VÄHENTÄÄ MOTIIVEJA

Demokratisoitumisen myönteisen merkityksen ymmärtäminen edellyttää erottelun tekemistä terrorismin motiivien syntyolosuhteiden ja terroristisen organisoitumisen olosuhteiden välillä.

Terrorismin motiivi syntyy siellä, missä väkivallattomalle poliittiselle vaikuttamiselle ei ole kanavia. Siten terroristit tulevat useimmiten diktatuurimaista, vaikka terroristijärjestöt syntyvät ja yksilöitä mobilisoidaan tekoihin lähinnä hajonneissa valtioissa, demokratioissa tai terrorismia kannattavissa valtioissa. Yhden suvun itsevaltaisesti hallitsema Saudi-Arabia on hyvä esimerkki valtiosta, jossa terrorismin motiivi syntyy: syyskuun 11. päivän hyökkäyksen 19:sta osanottajasta oli 15 saudeja. Terroristeiksi he olivat kuitenkin ryhtyneet pääosin ulkomailla.

MOTIIVINA MYÖS KANSAINVÄLINEN JÄRJESTELMÄ

Demokratian voitto ei silti tarkoita vain valtioiden demokratisoitumista. Suuri osa kansainvälisestä terrorismista motivoituu kansainvälisestä demokratiavajeesta. Esimerkiksi Irakin sota, jossa kansainvälisen demokratian ja laillisuuden instituutiot ohitettiin, lisäsi terrorismin motiiveja. Sota näyttäisi kasvattaneen myös terrorin uhrien lukumäärää.

Euroopan kotikutoisen terrorismin motiivi kasvaa puolestaan poliittisesti marginalisoiduissa maahanmuuttajayhteisöissä ja rasismin marginalisoimissa etnisten vähemmistöjen ryhmissä.

Demokratiaa tulisi siis tukea kansainvälisten suhteiden lisäksi etnisten ryhmien välillä Suomen kaltaisissa rikkaissa maissa.

TERRORISMIN TORJUNTA ON VAIN SIVUTUOTE

Terrorismin torjuminen suomalaisella globaalipolitiikalla on tärkeää siksi, että poliittiset toimet kansainvälisen eriarvoisuuden ja demokratiavajeen poistamiseksi ovat osa suomalaista turvallisuuspolitiikkaa. Silti on syytä muistaa, että kansainvälinen terrorismi aiheuttaa Yhdysvaltojen puolustusministeriön Pentagonin vuosittain julkaisemien tilastoiden mukaan vuosittain vain 700 kuolonuhria. Nälkä tappaa siis 10 000 kertaa enemmän ihmisiä kuin terrorismi.

Terrorismin torjumisen tulee säilyä vain kehityspolitiikan sivutuotteena ja kehityksen ylimääräisenä motiivina. Muuten ke-

hityspolitiikka syöllistyy juuri siihen ihmisuhrien eriarvoistamiseen, josta terrorismin motiivi syntyy: 700 ”meihin” kuuluvaa ovat tärkeämpiä kuin miljoonat ”toiset”. ◀

Terrorismin rakenteellisia ehtoja

- ▶ Taloudellisista ja poliittisista epäkohdista kärsivät ihmisryhmät ja alueet ovat otollista kasvualustaa fundamentalistiterrorismille. Epäkohtia ovat esimerkiksi koulutuksen ja terveydenhuollon kaltaisten julkishyödykkeiden puuttuminen.
- ▶ Tilanteen vuoksi terrorismi nähdään oikeutettuna ja se mahdollistaa terrorismia suvaitsevan kulttuurin kehittymisen.
- ▶ ”Roistovaltiot” ja romahtaneet valtiot, kuten esimerkiksi Somalia ja Afganistan (erityisesti Talibanien valtakaudella), ovat hyödyllisiä kansainväliselle terrorismille, koska ne mahdollistavat terrorismin järjestäytymisen.
- ▶ Terrorismin vastaisen sodan vuoksi maailman yhteenlasketut sotilasmenot ovat ylittäneet biljoonan dollarin rajan ensi kertaa kylmän sodan jälkeen. Kulut ovat jo noin 1100 miljardia dollaria.
- ▶ Terrorismin vastainen taistelu on johtanut myös perusoikeuksia murentaviin oikeuskäytäntöihin, vähentänyt yhteiskuntien avoimuutta ja nostanut turvallisuuskustannuksia. Myös Suomessa Suojelupoliisin saamat uudet virat on valtaosin perustettu terrorismin torjuntayksikköön.

Terveyspolitiikka köyhäinavusta köyhyys poistoon

HIV/AIDS, SARS, LÄÄKKEILLE VASTUSTUSKYKYINEN TUBERKULOOSI, LINTUINFLUENSSA. KYYNISIMMÄTKIN KANSAINVÄLISET TOIMIJAT TEOLLISUUSMAISSA OVAT JOUTUNEET TUNNUSTAMAAN TARTTUVAT TAUDIT UHAKSI MYÖS OMALLE TERVEYDELLEEN, KIRJOITTAI MERI KOIVUSALO.

LKT Meri Koivusalo on erikoistutkija STAKES:ssa ja yksi tieteellisen Global Social Policy -lehden päätoimittajista. Hänen tutkimustoimintansa liittyy terveyteen, kauppapolitiikkaan ja kansainväliseen terveyspolitiikkaan.

► **YK:N TURVALLISUUSNEUVOSTO** nimesi viime vuosikymmenellä aidsin uhkaksi kansainväliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Tauti murtaa erityisesti Afrikassa yhteiskuntien ja yhteisöjen perustaa. Samalla se horjuttaa alueellista tasapainoa ja hidastaa demokraattista kehitystä.

Sars ja lintuinfluenssa palauttivat tarttuvien tautien uhan uudestaan kansallisen politiikan keskiöön teollisuusmaissa. Taudit osoittavat konkreettisesti sen, että epidemioiden ehkäisemiseksi tarvitaan maailmanlaajuisia yhteistyötä ja seurantaa.

PAHINTA PALVELUJÄRJESTELMÄN PUUTTUMINEN

Yksittäisen taudin torjunta ja hoito kuten hiv/aids-lääkkeiden jako, hyttysverkkojen lisääminen tai lintujen joukkoteurastukset ovat tarpeellisia, mutta eivät ratkaise ongelmaa. Epidemioiden estäminen on maailmanlaajuisesti yhtä vahvalla pohjalla kuin

terveydenhuollon heikoin lenkki. Siksi kehitysmaissa tarvitaan sosiaalista kehitystä ja toimiva terveyspalvelujärjestelmä.

Tautien ehkäisyyn, hoitoon ja seurantaan pitää panostaa, mutta kaikkein oleellisinta on puuttua olosuhteisiin, jotka luovat tartunnoille otollisen ympäristön. Köyhyys, puutteellinen ravitsemus ja asumistaso, rapakuntoinen terveydenhuolto sekä oleymattomat peruspalvelut nopeuttavat epidemioiden leviämistä ja hankaloittavat uusien tautien havaitsemista.

TAVOITTEET RISTIKÄISIÄ LÄÄKEPOLITIIKASSA

Hiv/aids-lääkkeiden kalleus on erityisesti köyhien maiden ongelma. Maailman terveysjärjestö WHO totesi keväällä 2006, että nykyiset mekanismit, joilla tuotekehittelyä tuetaan, eivät edesauta niin kutsuttujen ”köyhien tautien” tutkimusta.

Yhdysvallat ja EU ovat kauppa- ja teollisuuspolitiikassaan puolustaneet voimakkaasti tekijänoikeuksia muun muassa lääketeollisuuden taloudellisten intressien vuoksi. Vähemmälle huomiolle on jäänyt se, ettei vahva tekijänoikeuksien suoja edis-

Oleellisinta on puuttua olosuhteisiin, jotka luovat epidemioita.

tä maiden terveystalitiittisia tavoitteita, vaan kyse on ensisijaisesti teollisuuden eduista.

Tutkimuksen ja kehitystyön ohjaaminen terveystalitiikan kannalta mielekkääseen suuntaan on vaikeaa markkinavetoisessa ja patenteihin perustuvassa järjestelmässä. Tämän seurauksena monien uusien lääkkeiden hinnat ovat nousseet suhteettomasti myös teollisuusmaissa. Erityinen huolenaihe on teollisuuden vähäinen kiinnostus antibioottien tuotekehitykseen niiden vähäisten tuotto-odotuksien vuoksi.

Ongelma on kärjistynyt kehitysmaissa tarvittavissa lääkkeissä, mutta se on perustaltaan yhteinen. Kyse ei ole vain lääkkeiden saatavuuden parantamisesta kehitysmaissa, vaan olennaisesti myös siitä, miten kauppa-, teollisuus- ja terveystalitiikan globaalit pelisäännöt ja prioriteetit määritetään.

EI VAIN TARTTUVIA TAUTEJA

Lääkkeiden saatavuusongelma kehitysmaissa ei koske vain aidsia tai muita tarttuvia tauteja. Puutteellinen ravitsemus ja krooniset taudit kuten sydän- ja verisuonisairaudet sekä entistä useammin myös lihavuus, ovat nykyisin myös köyhien ongelma. Diabetes sekä sydän- ja verisuonisairaudet eivät ole tarttuvia, mutta niihin kuolee ihmisiä kaikkialla maailmassa.

Suomi on EU-puheenjohtajakaudellaan syksyllä 2006 nostanut terveyden esille myös muilla politiikan aloilla. Suomen globalisaatiopolitiikka ei voi lähteä vain yritysten etujen ja kilpailukyvyyn puolustamisesta. Politiikkaan täytyy mahduttaa myös sosiaalinen ulottuvuus ja vastuu epidemioiden sosiaalisista seurauksista niin kotona kuin kauempanakin.

Monet globalisaation vaikutuksista ovat yhteisiä, vaikka ne nähdäänkin vain kehitysmaiden ongelmina. Kehitysyhteistyötä ja kansainvälistä terveystalitiikkaa ei voida pitää vain kansallisen turvallisuuden välineinä. Se on eettisesti arveluttavaa eikä ole pitkällä tähtäimellä mielekäästä. ◀

Kehitysyhteistyötä ja globaalia terveystalitiikkaa ei voida pitää vain turvallisuuspolitiikan välineenä.

Köyhyyteen vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä WHO:n mukaan

- ▶ Köyhyys, syrjäytyminen, puutteelliset asuinolot ja huono terveystalitiikkejärjestelmä ovat keskeisiä terveyteen vaikuttavia sosiaalisia tekijöitä.
- ▶ Japanissa syntyvän lapsen elinajanodote on 43 vuotta pidempi kuin Sierra Leonessa syntyvän lapsen.
- ▶ Miesten todennäköisyys kuolla 15–60 vuoden ikäisenä on 8.2% Ruotsissa, 48.5% Venäjällä ja 84.5% Lesothossa.
- ▶ 11 miljoonaa lasta kuoli vuonna 2002 ennen viidettä ikävuottaan, näistä 98% kehitysmaissa.
- ▶ Tuloerot ovat kasvussa maissa, joissa asuu yli 80% maailman väestöstä.
- ▶ Vain hyvin harvoilla hallituksilla on suunnitelmaa tai tavoitetta terveyteen vaikuttavien sosiaalisten tekijöiden muuttamiseksi.

Ympäristöongelmat epävakauden lähteenä

YMPÄRISTÖPAKOLAISET OVAT NOPEIMMIN KASVAVA PAKOLAISTEN RYHMÄ. SEKÄ IHMISEN ETTÄ LUONNON KANNALTA OLISI PARASTA RATKAISTA YMPÄRISTÖONGELMAT NIIDEN SYNTYSIJOILLA PUUTTUMALLA KÖYHYYTEEN, KIRJOITTAI PEKKA ALHOJÄRVI.

Metsäekonomisti Pekka Alhojärvi on työskennellyt ympäristöalan asiantuntijatehtävissä Maailman ympäristörahostossa (GEF), Maailmanpankissa, useissa eri YK-järjestöissä sekä EU-komission rahoittamissa hankkeissa.

► **YMPÄRISTÖONGELMIEN SYYT** ovat yhtäältä paikallisia, mutta toisaalta ne syntyvät monimutkaisten mekanismien kautta. Hyvä esimerkki tästä on veden saatavuus.

Veden puutteesta kärsivät yleensä eniten maaseudun köyhät, jotka joutuvat vaihtamaan asuinpaikkaa toistuvasti veden perässä. Esimerkiksi Sahelissa kuivuus on yhdistynyt liikalaiduntamiseen, mikä on lisännyt maaperän kulumista. Ilman kasvillisuutta maa altistuu eroosiolle ja ruuantuotanto vaikeutuu entisestään. Kasvillisuuden mukana häviää suoja myrskytuulia, tulvia tai paahtavaa aurinkoa vastaan.

Ilmastonmuutos köyhdyttää kuivien alueiden vesivaroja entisestään. Ilmiöön ovat syynä ennen kaikkea kehittyneiden maiden teollisuuden, energialaitosten ja liikenteen päästöt. Siksi teollisuusmaiden asukkailla on osavastuu monien kuivuudesta kärsivien alueiden tuhoista.

SLUMMIUTUMINEN ON OSA ONGELMAA

Moni ympäristöpakolainen lähtee kaupunkiin paremman toimeentulon toivossa. Kaupungista he löytävät kasvavia jätekasoja, ympäristömyrkyillä täytettyjä entisiä teollisuus- tai energialaitosten tontteja ja jätteiden tukkimia, kuivuvia jokia.

Usein toimeentulomahdollisuudet ovat kaupungeissakin puutteellisia. Perheen elannon hankkijan on usein lähdeittävä etsimään toimeentuloa ulkomailta. Esimerkiksi monien Pohjois-Afrikasta Välimeren yli Eurooppaan ja Väli-Amerikasta Yhdysvaltojen puolelle laittomasti pyrkivien siirtolaisten motiivien taustalla ovat osaltaan ympäristöongelmat.

TYHJÄLLÄ VATSALLA EI AJATELLA YMPÄRISTÖÄ

Köyhyys johtaa kädestä suuhun elämiseen, jossa ei ole varaa ajatella lähitulevaisuutta, jälkipolvia tai luontoarvoja, koska jokapäiväinen eläminen on selviytymiskamppailua. Esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutusten kannalta tärkeiden, hiiltä sitovien trooppisten metsien puita kaadetaan polttopuuksi, kasjetaan tai kaadetaan laittomasti myyntiin, koska alueen asuk-

Köyhyyden poistaminen on nähtävä maailmanlaajuisesti tärkeimmäksi ympäristöteoksi.

Loputkin metsät kaatuvat, jos perustarpeita ei tyydytetä.

kailla ei ole vaihtoehtoja. Köyhyyden poistaminen on nähtävä maailmanlaajuisesti tärkeimpänä ympäristötekona.

Ilmastonmuutokseen tarvitaan aina myös paikallisia ratkaisuja. Esimerkiksi kuivilla alueilla on huolehdittava siitä, ettei maaperä pääse köyhtymään ja aavikoituminen etenemään.

Paikallisten on pystyttävä saamaan ruokansa maataloudesta siten, että se ei edellytä puiden hakkaamista. Tämä on mahdollista opettamalla yhdistettyä maa- ja metsätaloutta, jossa kasvatetaan puita ja kasveja eri tarkoituksiin ja samalla huolehditaan eroosion torjunnasta.

Vesitaloudessa on noudatettava kestävää politiikkaa, jossa päättävältä vesivarojen käytöstä säilytetään aina paikallisilla asukkailla. Samalla vesivarojen tilaa on seurattava ja vääriinkäytöksiin puututtava.

APUA KAUPPAKAPASITEETIN KEHITTÄMISEEN

Köyhyyden poistaminen on ympäristön säilymisen ehto. Se puolestaan edellyttää muun muassa kansainvälisten markkinamekanismien muuttamista tasa-arvoisemmiksi. Maat tarvitsevat vastuullisten ulkomaisten kumppanien tukea tuotannon ja viennin monipuolistamiseen. Myös kaupan ja markkinoinnin yhteisten elimien kuten vientikeskusten ja kauppakamareiden luominen ja vahvistaminen on tärkeää.

Lisäksi esimerkiksi taloudelliset rakenteet tulee tehdä läpinäkyviksi ja pankkitoimintaa pitää parantaa. Nykyiset rahoitus- ja kauppamekanismit periytyvät usein siirtomaajalta.

Ilman yksityissektoria ja sen panostusta ei kaupan ja talouden epätasapaino muutu kehitysmaiden hyväksi. Yksityisen sektorin investoinneille riittävät uusiutuvat luonnonvarat ovat merkittävä kannustin. Toisaalta yritysten ympäristö- ja yhteiskunta vastuuta on seurattava aktiivisesti.

Ympäristö on otettava entistä syvemmin ja monipuolisemmin mukaan kaikkiin kansainvälisiin rakenteita käsitteleviin prosesseihin, mikäli ympäristön ja köyhyyden välinen riippuvuus suhde aiotaan ottaa maailmassa vakavasti. Muuten kaupan vapauttaminen ja vientiä edistävä politiikka johtaa luonnonvarojen tuhlaukseen ja köyhyyden lisääntymiseen. ◀

Ympäristöongelmat ja pakolaisuus

- ▶ Suurelta osin teollisuusmaiden päästöjen aiheuttamasta ilmastonmuutoksesta kärsivät ensimmäisenä köyhät. Esimerkiksi Itä-Afrikan pahat kuivuuskaudet seuraavat toisiaan nykyään 2–4 vuoden välein aiemman 6–10 vuoden sijasta.
- ▶ Myös myrskyjen ja tulvien voimistumisesta Aasiassa ja Amerikoissa on selvää näyttöä.
- ▶ Ruoantuotantoon kuivuus vaikuttaa hyvin nopeasti, sillä yhden viljatonnin tuottamiseen tarvitaan jopa tuhatkin tonnia vettä.
- ▶ Maailman biodiversiteettisopimuksen mukaan 1970—2000 lajien monimuotoisuus eli biodiversiteetti väheni 40 prosentilla.
- ▶ YK:n maatalous ja elintarvikejärjestön FAO:n mukaan vuosittain häviää 13 miljoonaa hehtaaria metsää, josta 6 miljoonaa hehtaaria on iki-metsää.
- ▶ Kalavarat ovat vähenemässä hälyttävästi, ja osin jopa metsiä nopeammin.
- ▶ Ympäristöongelmat ovat ajaneet jo miljoonia kodeistaan, mutta kansainväliset sopimukset eivät tunnusta ympäristösyitä pakolaisuuden perusteeksi.
- ▶ Punaisen ristin mukaan ympäristön tuhoutumista pakenevien määrä on kolmikertaistunut kymmenessä vuodessa ja on ohittamassa perinteisten pakolaisten määrän, joita on tällä hetkellä noin 20 miljoonaa.
- ▶ YK:n Ympäristön ja inhimillisen turvallisuuden instituutti varoittaa, että ympäristöpakolaisten määrä kaksinkertaistuu vuoteen 2010 mennessä.

JOKO kuivaa ja kuumaa,
tai sitten taifuuneja ja tul

Raju myrsky kuritti Budapestia

ää pandemiasa

Rikollisjengin jäseneltä
löytyi 12 kiloa amfetamiinia ja
uivat uhka

virus uh-
ia ihmi-
stä ei on-
in.
ssa yltyy
asti maailmanlaajui-
nde-
ryntään
manlaajuise
syntymisen t
tä ei pysty v
vioimaan.
- Asiassa
sattumate
inä